

VOORWOORD.

Geen immortellen-krans¹, neen! zelfs niet het nederigste bloempje wilde ik op het graf van mijnen ontslapen vriend neerleggen. Ik wenste aan de gemeente van Opheusden een blijk te geven, dat het verzoek aan mij gedaan, tot het houden der lijkrede, de eerste Zondag na het verscheiden van hun Leraar, door mij volkomen was gebillijkt, al weigerde mijn lichaamgesteldheid mij, om die reden op de plaats des ongevals zelf uit te spreken.

Zo had ik tevens gelegenheid om aan de diep bedroefde familie het woord aan te bieden, dat zij met zoveel aandrang begeerd hadden uit mijn mond te horen.

De gemeente van FIJNAARD EN HEIJNINGEN moge door dit eenvoudige woord nog als met de vinger gewezen zijn op hun voormalige Herder in zijn gelovige wandel en heerlijken uitgang. (Hebr. 13 : 7).

De prijs vinde zijn verschoning in het doel dal ik beoogde, om een enigszins noemenswaardige bijdrage te leveren, tot het fonds dat de Ontslapene had willen bijeenbrengen, ten einde kinderen van onvermogenen in Opheusdens gemeente kosteloos te doen onderwijzen. Dit doel worde nu na 's mans verscheiden volkomen bereikt.

WAARDER, P. A. VAN TOORENBERGEN.

Augustus 1855.

¹ Krans van strobloemen

WIE onzer, geliefde Gemeente! had op de jongstleden Rustdag kunnen denken, dat wij heden morgen te samen zouden komen, om de dood te gedenken van uw voormalige Herder en Leraar ADRIANUS VAN HERWAARDEN? Wie had toen kunnen vermoeden, dat terwijl wij, onder begunstiging van het liefelijkste weer, in rust en vrede het aanschijn der aarde en des hemels bepeinsden, naar 's Heeren woord², de Gemeente van Opheusden in de diepste rouw gedompeld werd door de ontzettendste ramp, welker voorbeeld te vergeefs in de jaarboeken onzer Geschiedenis wordt gezocht?

Het is u toch reeds allen bekend dat op de 29ste Juli jl. des namiddags te drie uren, die geliefde man onder een allerontzettendst onweer, te midden van het uitspreken zijner leerrede³, is weggenomen naar het huis des Vaders waarin vele woningen zijn.

En is het voor de meesten uwer moeilijk om aan die ramp te denken, wat moet het dan voor mij zijn, Geliefden! over dat heengaan te spreken van een oude getrouwe Vriend en Broeder, aan wie ik bijna zeventien jaren door banden van een vriendschap verbonden was, hechter dan die gewoonlijk hier op deze aarde wordt gesloten? En wie zal het vlees kunnen bedwingen om niet te klagen, wie al de vragen oplossen, die zich onwillekeurig aan de geest voordoen? Toehoorders! Het is alleen de Heere, Die de wonde sloeg, die haar ook kan helen. Hij alleen kan stilte gebieden ook aan de onstuimigste bewegingen van het geschokte hart. En waar Hij niet antwoordt van Zijn daden, daar heeft Hij ons toch een woord gegeven, dat een einde moet maken aan alle vragen. Dat woord wil ik met u in dit morgenuur bepeinen. Naar aanleiding van dat woord wil ik ter nagedachtenis van de ontslapen Vriend tot u spreken.

O, dat de Heere door de Heilige Geest een rijke zegen daarop gebiede.

U vindt dat woord, dat zeer kort, maar veel betekend is, in Genesis 5:24b.

God nam hem weg.

Gepast mag dit woord genoemd worden, T.T. bij deze gelegenheid. Want bij alle onderscheid, is er treffende overeenstemming genoeg tussen die getuige der Oudheid en de ontslapen dienaar des Evangelies. Het zij zo! Het moge van niemand na de zondvloed, gelijk van HENOCH en NOACH gezegd kunnen worden, dat hij MET God gewandeld heeft⁴, wie zal het getuigenis wraken, dat van de ontslapene werd afgelegd : het leven was hem CHRISTUS? En wat anders is dat, dan een verbonden zijn met zijn Heer, een wandelen met zijn God?

Het zij zo! hebben wij het: *hij was niet meer*, dat van HENOCH geschreven staat, zo te verstaan: dat hij niet werd gevonden⁵, - terwijl men aan het lichaam van de getrouwe dienaar des Heeren de laatste zorg heeft kunnen wijden, - wie zal nochtans dit woord niet ten volle ook op hem toepassen? Ja! heeft men het gebroken huis van zijn aardse tabernakel aan de aarde kunnen toevertrouwen, *hij was niet meer hier, want God heeft hem weggenomen.*

God nam hem weg! En die daad Gods, T.T. zij ons in deze ure tot beschouwing, als:

- 1. Voor ons een duister pad, voor hem een grote weldaad.***
- 2. Voor ons een ontzettende slag, voor hem een onverwachte eer.***
- 3. Voor ons een bittere smart, voor hem een lang verbeide vreugde.***

1. Voor ons een duister pad, voor hem een grote weldaad.

Ja! een duister pad moeten Zijne nagelaten betrekkingen bewandelen. Ziet! daar verliet hij zijn woning, met de hem eigen opgeruimdheid, vol begeerte om Gods Wet in het licht van Gods Evangelie aan de Gemeente voor te stellen. En voorzeker, zijn hem liefhebbende gade kon het niet vermoeden dat zij zo spoedig alleen zou staan in de wereld, met hare straks vaderloze kinderkens. En zijn hem liefhebbende vader, zijn steeds voor hem tere moeder, zijn aan hem verbonden broeders en zusters, ... ach! welk een duistere weg is hun voorgeschreven, nu hun de tijding is bekend gemaakt, dat de lieveling hun was ontnomen, de eer hun ontzonk, de kroon hun was ontruk!

En waar zullen wij het licht ontsteken tot verheldering van de weg voor Opheusdens Gemeente, wier geliefde Herder en Leraar hij slechts één jaar mocht zijn? Ziet! daar zat zij luisterende naar zijn krachtige stem, terwijl hij haar het eeuwige woord Gods predikte, en was als gebonden aan zijne lippen, die geopend waren, om haar, naar zijn begeerte, nog menig vermanend en vertroostend woord te brengen - kunt gij het u voorstellen, T.T. wat zij ondervond, toen zij in één ogenblik hem zag ineenzinken, en de zekerheid al spoedig bekwam, dat hij niet meer was? Duister is de weg die de Heere met Zijn kerk hier op aarde, met Zijn Gemeente in Nederland houdt. Een Zijner ijverige dienaren is haar ontvallen en dat op die stond, en dat op zodanige wijze! Geliefden! Wie die het oprecht met Gods waarheid meent, moet niet in het stof wegzinken, waar hij het vernomen heeft, dat God hem heeft weggenomen; weggenomen, nu ongeloof en bijgeloof te samen spannen om het rijk der duisternis en der zonde uit te breiden? Wie moet het hart niet ineenkrimpen, nu aan zijn mond het zwijgen is opgelegd in een tijd, waarin de

² Ik sprak toen naar aanleiding van Luk. 12 : 51- 59

³ Over Heid. Cat. Zond. 41.

⁴ Vgl. echter ook Maleachi 2: 6.

⁵ Hebr. 11 : 5 vgl. 2 Kon. 2 : 16-16.

leugen onbeschaamd en onverholen wordt verkondigd? En toch, hoeveel vragen het vlees moge doen, het geloof weet slechts één antwoord op die allen; - en waar de duisternis groot is, er is nochtans licht genoeg voor de Christen, om te aanbidden en te zwijgen, - en het woord des Heeren aan te grijpen: *Wat ik doe, weet gij nu niet, maar gij zult het na dezen verstaan.* Joh. 13:7.

God nam hem weg! En die weldaad is reeds door hem verstaan. Ach! was het hem vroeger gezegd, welken uitgang uit dit lichaam der zonde en des doods hij zou hebben, hij zou er voor hebben teruggebeefd. Had hij het kunnen vermoeden, dat die ure zo nabij was, wie weet, of hij wel zo rustig en kalm zijn lippen zou hebben ontsloten om zijn Gemeente tot bekering en vertrouwen op God op te wekken. Of zeggen wij mogelijk te veel? Of doen wij de genade Gods te kort?

Geliefden! ziende op hem, zwakke sterveling, die aan dit stof gebonden was, spreek ik zo, en ik meen het te kunnen doen uit veeljarige omgang met hem. O! hoewel hij het wist, dat voor de dood te vreezen, dwaasheid in de gelovige was, hoewel hij er zich ten volle van bewust was, dat dit tot de vijandschap des vleses behoorde, nochtans hij vermocht zich van dit kruis niet te ontdoen, dat de menselijke natuur zo eigen is, dat zelfs door de innigste lievelingen van de Hemelse Vader wordt getorst. Maar heb ik dan te stout gesproken, T.T. als ik de wijze, waarop hij de weg der ganse aarde is gegaan, een weldaad noemde? Zegt het mij, is hij, die in zijn leven sidderde voor de koning der verschrikking, bij zijn verscheiden wel gefolterd door diens vlamme blik? Heeft hij, wiens hart bezweek bij de gedachte aan de mogelijke laatste bange strijd, de dood gesmaakt? Hoeveel bittere druppels zouden er in die beker, hem door zijn Heere op de hand gezet, geweest zijn?

God nam hem weg! Maar mogen wij nog wel van een weldaad, en dat wel van de grootste spreken, waar hij werd ontnomen aan zijn geliefden, die hij het dierbaarst op aarde had? T.T. Zou die weldaad voor hem dan mogelijk worden vergald, nu die dierbaren hier zijn in smart? Zouden dan zijn Halleluja's nu lager gestemd zijn, omdat hij de wereld vaarwel zei, om de strijdende kerk te verlaten, en plaats te nemen onder de triomferende gemeente? Zou hij, die hier geleerd had, alles, ja zelfs zijn eigen ziel te haten, om van wege de uitnemendheid der kennis van Hem, die hem liefgehad had, het kruis, Hem navolgende, te dragen (Luk. 14 : 26. vgl. Fil. 3 : 7, 8), zou hij, zeg ik, nu minder zalig zijn, nu hij in Zijn nabijheid is, die hij, hoewel Hem niet ziende liefhad?

God nam hem weg! En wat de geest van de ontslapene zal hebben ondervonden bij de plotselinge bevrijding uit de aardse kerker, wat het voor hem zal geweest zijn om onbegrijpelijk snel het tijdelijke met het eeuwige te verwisselen, wij weten het niet. Maar al zien wij hier nog door een spiegel in een duistere rede (1 Cor. 13: 12a), wij durven het vaststellen, dat het voor hem geen straf, maar een grote weldaad was, toen het genot van deze aarde voor hem ophield en voor eeuwig hem ontzong. Of zouden zij, die hier hebben leren zingen: *Wien heb ik nevens U in de hemel? Nevens U lust mij ook niets op de aarde* (Ps. 73 : 25.), bij hun verscheiden hun harten en handen nog richten naar het aardse? En zou voor JEZUS' troon nog een murmureren gehoord worden, gelijk in de woestijn, toen Israël hunkerde naar Egypte's dis?

Dwaas, die dit zou menen, geen het minste begrip heeft hij van wat zaligheid is, niet de minste kennis heeft hij van het nieuwe leven uit de opstanding van JEZUS CHRISTUS uit de doden.

God nam hem weg! Niet te misbillijken mogen de tranen van zijn betrekkingen zijn, maar kennende het woord des Heeren: Laat uw wezen achter, en Ik zal hen in het leven behouden, en laat uwe weduwen op Mij vertrouwen (Jer. 49: 11.), en wetende dat hem een grote weldaad is bewezen, wijzen wij hen op het apostolische woord, opdat zij niet bedroefd zouden zijn, gelijk als de anderen, die geen hoop hebben (1 Thess. 4: 13.). En staart de herderloze gemeente op het graf van hun ontslapen Leraar, en moge de ganse kerk van Nederland de ondoorgrondelijke wegen des Heeren willen naspeuren, nu God een Zijner dienaren heeft weggenomen, wij wijzen en Gemeente en Kerk op dat eeuwen oude, maar nooit bezweken woord van de oude Godsman: *de Heere heeft meer dan dit, om u te geven* (2 Kron. 25 : 9.).

Ziet, moeten wij de innigste vriend op aarde missen, wij weten het, het is slechts voor een korte tijd. Want indien wij geloven, dat JEZUS gestorven is en opgestaan, alzo zal ook God, degenen, die ontslapen zijn in JEZUS, wederbrengen met Hem; en alzo zullen wij altijd met de Heere wezen (1 Thess. 4: 14, 17b).

God nam hem weg! Eenmaal T.T. was hij uw leraar. Zal het zaad door hem gestrooid te vergeefs zijn uitgeworpen? Wij hopen het niet. Wat zeg ik? Neen! wij weten dat de Heere ook hier Zijn woord niet ledig tot Hem deed wederkeren. Ook hier heeft het bij menigeen gedaan wat Hem behaagde, want menige halm groeit en bloeit hier voor de eeuwigheid. Bij velen was het voorspoedig in hetgeen, waartoe Hij het zond, getuige zo menige vrucht, die reeds werd ingezameld in de hemelse schuren.

Maar ach! hoevelen hoorden hem, hoorden ons tot nog toe te vergeefs! En heeft het de Heere der gemeente niet behaagd, de wens van velen te vervullen en de pogingen van de Kerkenraad met een zo zeer begeerde uitslag te bekronen⁶ ... welnu, *Zijn raad zal bestaan, want Hij doet wat Hem behaagt.* Maar dit is de bede van uw eerlang van u

⁶ In die ontzettende ogenblik bevonden zich enige leden van de kerkenraad van Waarder binnen Opheusdens kerkgebouw.

scheidende Leraar, dat hetgeen in zijn leven niet werd gezien, na zijn dood moge worden vernomen, tot prijs en verheerlijking van Gods genade. Lezen wij van Simson, *dat de doden, die hij in zijn sterven gedood heeft, meer waren, dan die hij in zijn leven had gedood*, het worde in onze ontslapen Vriend vervuld, dat menig woord, in zijn leven hier gesproken, na zijn verscheiden, levendig worde herinnerd aan de zielen dergenen, die hem hoorden, en krachtig door de Heilige Geest worde gezegd tot hunne zaligheid, tot verheerlijking van het Lam dat geslacht is.

Ziet! het laatste woord dat hij het vorig jaar van deze plaats aan de gemeente verkondigde⁷, die laatste roepstem, die ons allen van zijn lippen toevloede, blijft onveranderd dezelfde, als Gods woord: *Zoekt de Heer, terwijl Hij te vinden is; roept Hem aan, terwijl Hij nabij is. De goddeloze verlate zijn weg, en de ongerechte man zijn gedachten; en hij bekere zich tot de Heere, zo zal Hij zich zijner ontfermen, en tot onzen God, want Hij vergeeft menigvuldig.* (Jes. 55 : 6, 7.).

2. Voor ons een ontzettende slag, voor hem een onverwachte eer.

Vreselijk was het onweer, dat zich op de laatste rustdag boven verscheidene gemeenten van ons vaderland, maar vooral in de namiddaguur boven Opheusden samenvoegde. Ontzettend waren de donderslagen die daar ratelden boven onze hoofden. Maar waar ook het kerkgebouw van die gemeente geschud werd in zijn grondvesten, geen slag kon het gemoed van Opheusdens ingezetenen meer schokken, dan toen zij de geliefde Leraar op de kansel zagen neerstorten, getroffen door de bliksemschicht, die daar neerschoot uit de hand van de Heere der Heeren. O! wie zal de ontzetting beschrijven, die echtgenoot en kinderen, ouders en bloedverwanten aangreep, toen de adem des Almachtigen over het aardrijk was gegaan, en de sierlijke bloem geknakt

had? Geliefden! wat ook ik ondervond, toen mij die ontzettende mare werd geboodschapt, dat de innigste, tederste, getrouwste vriend op aarde, door God was weggenomen, nee, ik zal het niet wagen te beschrijven, ik vermag het niet. Door niemand, bekend of onbekend, (daarvan ben ik verzekerd) kan deze ontzettende slag immer vergeten worden.

Maar waar dit, dat God hem zó wegnam, ons gemoed met de grootste weedom vervulde, zegt het mij, wat is deze daad Gods voor hem geweest?

Ja! God nam hem weg! En het was voor hem een onverwachte eer.

Ziet! daar groeide het onweer, en dreven de zwangere wolken majestueus aan. Maar hij wist het niet, dat de dienaren des Heeren, de boden van zijn Hemelse Vader op weg waren, aangedreven door het bevel Gods, om hem onder Hosanna's te voeren tot de vele woningen, waar JEZUS ook hem plaats bereid had!

Maar hoe, zullen wij nog verder gaan, en waar wij nog de nagalm van de rollende donder menen te horen, en onze ogen nog niet zijn bekomen van de verblindende glans der bliksemstralen, zullen wij daar denken aan en in de geest juichen met de jubelende Engelen scharen? Wij weten het, waar men in deze verlichte eeuw het bestaan van een Engel ontkent, daar zal men hem in zijn werk als Gods afgezant niet erkennen. En waar men zo menig gedeelte van Gods Woord ontzenuwt, verminkt of meent te kunnen uitwissen, daar zal de uitspraak der Schrift niet mogen gelden: *Die zijn Engelen maakt geesten, en Zijn dienaren een vlam des vuurs* (Hebr. 1:17). Natuurvorsers mogen er zijn, die zich natuurkenners wanen, en in de natuur-verschijnselen niets meer dan hare blinde en dode krachten kunnen ontdekken, ... wij gunnen hun de wetenschappelijke vreugde, om zich met onze uitspraak te vermaken, en de schouderen medelijgend op te halen over onze eenvoud, die zich kinderlijk aan 'Gods dwaasheid' vasthoudt.

Ziet! is CHRISTUS en die gekruisigd een dwaasheid voor de wijzen dezer eeuw, geen wonder dat het hoogmoedige en door de zonde verblinde hart zich stoot aan CHRISTUS en die verheerlijkt. En waar voor een wetenschap, wier grondslag niet gelegd is op het kinderlijke geloof in Hem, die alle dingen draagt door het woord Zijner kracht, en wier paden niet verhelderd worden door het licht des Heiligen Geestes, in het eeuwige en onwankelbare woord Gods, waar voor die wetenschap, zeg ik, slechts een gesloten hemel bestaat, daar verblijden wij ons voor ons geloof die hemel geopend te zien, en de Engelen Gods neerdalende, om de dienstknecht aftelossen van de post, hem door zijn Heer toebetrouwd.

Of hoe, zou de Heere, die beloofd heeft met de Zijnen te zijn, alle de dagen, tot aan de voleinding der wereld, dan juist verre van hen staan, wanneer wolken het licht der zon verduisteren, en de vernielende bliksem op aarde neerschiet? En zouden die Engelen, die dagelijks zien het aangezicht van de Vader die in de hemelen is, en die door Hem uitgezonden worden ten dienste dergenen, die de zaligheid beërven, dan juist hun dienst weigeren, wanneer het aardrijk siddert en beeft, als de Heer der Natuur met Zijn stem dondert?

T. T. wie het ook meent te kunnen, wij vermogen het niet te geloven. En het is daarom dat wij er u op wezen, ja daarom herhalen wij het vrijmoedig, toen God Zijn dienstknecht wegnam, ziet! toen bewees de Hemelse Vader een onverwachte eer aan Zijn kind, om zijn ziel door de Engelen Zijner kracht te doen dragen tot de maaltijd van de bruiloft des Lams, Wiens werk hij werkte, Wiens woord hij verkondigde.

⁷ 10 September 1854 's voormiddags

Die eer werd in zijn sterven door God bewezen, aan hem die in zijn leven zo weinig eerbewijs van 's mensen zijde genoot. Maar zodanige eer zocht hij niet, waar hij slechts in stille ootmoed voor zijn Heer werkte, met de gaven die hij van Hem ontvangen had. Had die Geest die aan een iegelijk in het bijzonder gaven uitdeelt, gelijkerwijs Hij wil, hem bijzondere kennis onthouden, de grootste genadegave mocht hij daarentegen bezitten, om de Waarachtige te kennen en Zijn Zoon JEZUS CHRISTUS, Dien Hij gezonden had. En versierde geen eermetaal zijn borst, een beter en heerlijker kruis was hem door zijnen eeuwige Koning geschonken, hetwelk hij vrolijk mocht dragen. Geen wetenschappelijke naam ging van hem uit en als kanselredenaar werd hij niet gevierd, maar wie die hem hoorde en geestelijke kennis bezat, ging het niet, als menigmaal de ondervinding ons leerde, om met een heilige jaloersheid op te merken, hoe in waarheid hem een tong der geleerden gegeven was, om met de vermoeiden een woord ter rechter tijd te spreken. Hoe menige traan biggelde langs de wangen, hoe menige borst werd verruimd, hoe menige tong werd losgemaakt, waar hij met de hem eigenaardige takt de Heer JEZUS verkondigde en zijn zalige dienst aanpreef. Ja, waarlijk, Gemeente van WAARDER EN LANGE RUIGE WEIDE samen met die van FYNAARD EN HEININGEN en OPHEUSDEN, u zult het moeten getuigen, het woord dat de Heere van JOHANNES de Doper sprak: *hij was een brandende en lichtende kaars*, (Joh. 5 : 35) was op hem van toepassing. En het getuigenis van Opheusden's kerkenraad was niet te hoog gestemd: Hij genoot en verdiende aller achting en liefde. Hij was een ijverig Leraar en getrouw Herder, vol van blijmoedig kinderlijk vertrouwen op zijn Heer, minzaam en welwillend jegens ieder, zacht en liefvallig, zelfs in de hoogste ernst.⁸

En zo werkzaam, vond hem zijn Heer. Zou dan ook hem nu niet het zalige woord hebben tegengeklonken: *Wel gij goede en getrouwe dienstknecht, over weinig zijt gij getrouw geweest, over veel zal ik u zetten, ga in, in de vreugde uws Heeren?* (Matth. 25 : 23.) Maar men versta ons wel, geen verdienende waarde schrijven wij aan zijn woord en werk en wandel toe. Indien dit toch mogelijk ware, hij zou ons toeroepen: Zie dat gij dit niet doet! Immers, heeft hij het hier aanvankelijk geleerd en in zijn leven steeds gepredikt, nu heeft hij het in volle mate ervaren, wat het te zeggen is: *Uit genade zijt gij zalig geworden door het geloof; en dat niet uit u, het is Gods gave* (Efeze 2: 8.). Ziet, waar hem nu door Gods genade de grootste eer te beurt viel, daar wensen wij, (zij het ook stamelende) in te stemmen met het lied, dat hij nu volmaakt met de verlore schare aanheft: *Hem die op de troon zit, en het Lam, zij de dankzegging, en de eer, en de heerlijkheid, en de kracht in alle eeuwigheid. Amen!* (Openb. 5:13)

En zal nu deze ontzettende tijding: dat God hem weg nam, die u zo menigmaal Gods woord verkondigde, u tot waarachtige bekering leiden?

Ziet daar een vraag, welke juiste beantwoording zal afhangen van de wijze waarop Gods Woord door u ontvangen wordt. O, waar gij niet dat Woord in zachtmoedigheid aanneemt, maar door wereldsgezindheid en zondelust dat goede zaad verstikt, daar zal die vreselijke treurmare uw gemoed niet bewegen om wenende over uwe zonden en dorstende naar gerechtigheid tot Hem te gaan, die u nog heden toe laat roepen: *Terwijl gij Zijn stem hoort, verhardt uw harte niet!*

Eens, en wie weet hoe spoedig, zal God ook u wegnemen, zij het dan ook niet op dezelfde ontzettende wijze, dan toch door andere middelen, die Hem, als de Heer van leven en dood ten dienste staan. Zegt het mij, zal ook u dan diezelfde eer te beurt vallen om door Gods Engelen te worden gedragen in Abrahams schoot?

Maar mij dunkt, ik hoor mij hier een tegenwerping maken, en wel met betrekking tot de ontzettende wijze waarop onze vriend van deze aarde werd weggenomen. 'Zegt het mij, zo hoor ik vragen, indien eens een bliksemstraal een ander, die de overtuiging van de overledenen ging niet deelde, of zulk een zuivere wandel niet leidde, had weggerukt, zou u ook daar een Engel Gods menen te zien?'

T.T. Ik gevoel het gewicht dezer bedenking, ik doorzie de grond van die vraag en met Gods Woord in de hand wil ik de oplossing pogen te geven.

De Koning SALOMO leert het ons dat enerlei geval de wijze en de zot bejegt (Pred. 2: 14-16. vgl. Hfd. 3: 19, 20). En handelen zij dwaas die de zedige en ingetogen man, om die deugden alleen, zalig spreken, voorzeker het geestelijk verstand van hen, die in een vreselijke en plotselinge dood, een oordeel Gods tot eeuwige rampzaligheid menen te zien, is niet groot. En waar men in onberaden ijver, die geduchte oordelen Gods over zijn vijanden zou afbidden, men toont de geest van JEZUS niet te kennen, maar mocht wel op het woord te letten: *Gij weet niet van hoedanigen geest gij zijt!* (Luk. 9 : 54, 55.)

In elk geval, hoe men sterft, wij geloven dat de Engelen die eenmaal de Rechter der ganse aarde in Zijn oordeel ter zijde zullen staan, ook een roeping te vervullen hebben bij 's mensen dood, niet slechts tot zaligheid maar ook tot rampzaligheid. Wij kennen de legerbenden van Sanherib, die door des Heeren Engel vernietigd werden, en de Herodessen, die door Gods dienaren geslagen zijn ten dode.

Maar de vraag is nogmaals aan u gericht, indien heden, ja in deze zelfde ogenblik uw adem van u werd genomen, hebt gij uw huis bereid? T.T. Indien de genade van JEZUS CHRISTUS ons harte niet heeft klein gemaakt en vertederd, indien des Heeren Geest dat stenen hart niet heeft verbroken door Zijn woord, maar wij in hoogmoed en eigenwaan

⁸ Zie Haarl. Cour. van 3 Aug. 1855.

voor Hem blijven wandelen, zegt het mij, wat zal het zijn, als het verpletterende woord des Heeren eens tot ons komt: *Gaat weg van Mij, gij vervloekten?*

Geliefden! Onderzoeken en beproeven wij onszelf. Hetzij wij reeds bekeerd of nog onbekeerd zijn, hetzij we één plant met de Heere werden, of nog vervreemd van Hem leven, laat dit onze aanvankelijke of aanhoudende bede zijn: *Schep mij een rein hart, o God!* Dat schenke ons allen de Heere, uit de volheid Zijner ontferming.

3. Voor ons een bittere smart, voor hem een lang verbeide vreugde.

God nam hem weg! Nog eenmaal de blik geslagen op het onverwachte verscheiden van uw ontslapen Leraar, en de bittere smart gepeild, die dat verscheuren van de innigste band veroorzaakte. Kunt u die diepte peilen, T.T. waar wij Gods weg niet kunnen doorgronden? Stelt u de ogenblik voor, toen de beangstigde gade de stond verbeidende, waarop haar echtgenoot huiswaarts zou keren, reeds de geliefde in gedachte naar haar toe zag snellen. Zie, daar zijn reeds de eersten, zo zij meent, huiswaarts kerende gemeente op weg, en spoedig zal hij volgen Ach! zij vermoedde het niet dat die hoop zo ras zou verdwijnen, en die blijdschap plaats zou maken voor de bitterste smart. Geliefden! Waar wij letten op de vaderloze kinderkens, die de leidsman hunner jeugd zullen missen, of op de betrekkingen zien, die in hem zoon en broeder verloren; hetzij wij denken aan de Gemeente, die hij nog zo kort diende en waaraan hij zo onverwacht werd ontnomen, wij weten het reeds, de innigste droefheid heeft hen allen aangegrepen, en alom worden tranen gestort van de bitterste smart. En zou het mij anders gegaan zijn, die door zulke nauwe vriendschapsbanden aan hem verbonden was? O! wij laten de bespiegelende wijsgeren hunne koude onverschilligheid, en wijzen de ongegronde troostredenen der moeilijke vertroosters geredelijk van de hand, wetende dat het zulk een onderwerping niet is die de Heere van ons vraagt, in de bede: *Uw wil geschiede*. Of hoe! heeft dan de God van alle vertroosting de staf gebroken over de droefheid van een ABRAHAM en JOZEF? (Gen. 23: 2. Hfd. 50: 1.) Of is de rouwe ooit misbillikt, die de godvruchtigen droegen over STEFANUS? En indien die bladzijde in DAVIDS leven onder de schoonste mag worden gerekend, waar hij het: ABSALOM, mijn zoon! deed horen (2 Sam. 18 : 33), wat dunkt u, zou zijn weklacht over zijn vriend JONATHAN (2 Sam. 1 : 26.) hem tot schande hebben verstrekt! De Schrift, M.H. die de hardheid van Jeruzalem gedenkt, toen haar inwoners door de Heere geslagen waren, maar geen pijn hebben gevoeld, neen! zij veroordeelt onze tranen niet, waar wij staan bij de graven van onze tederst geliefden; maar zij wijzigt, zij heiligt die droefheid, door het ons toe te roepen: *niet bedroefd te zijn, als degenen die geen hoop hebben* (1 Thess. 4:13.). Ziet, hiertoe hebben wij allen dubbele reden, als die het weten, dat die vrijmachtige daad van onze God, voor hem een stof is van lang verbeide vreugde.

God nam hem weg! Maar het was voor hem slechts een verhuizen naar de gewesten van eeuwige zaligheid. Wij zagen het vroeger, hoe vreze voor de dood zijn bange strijd was. Maar waar hij tegen de tocht over de doodsrivier opzag, met smachtend verlangen reikhalsde zijn blik naar het hemelse Kanaän. Getuige zo menig woord uit mond en pen gevloeid, waarmede hij niet slechts ons, maar herhaaldelijk allen die hij lief had, gedurig wees op de toekomst van onze grote God en Zaligmaker. En waar hij de allesvernietelende stroom van ongeloof en bijgeloof, zich niet slechts over Vaderland en Kerk, maar over de ganse aarde zag uitstorten, en bij de dagelijkse kamp tegen de zonde buiten en in hem, daar paarde hij bij de dagelijkse klacht: *Ik ellendig mens! wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods?*, de dagelijkse bede: *Kom! Heere JEZUS! kom haastelijk!*

En de Heere kwam, want *God nam hem weg!* Maar hij had het niet kunnen vermoeden dat de liefelijkste beelden die hem zelfs in de droom voor de geest zweefden, zo spoedig verwezenlijkt zouden worden. En terwijl hij het, nog weinig dagen vóór zijn heengaan, verhaalde, hoe hij in zijn slaap de Engelen had zien nederdalen om zijn ziel te ontvangen, hij heeft het toen niet beseft, dat hij zo spoedig het bevel van hun Koning zouden vernemen, om hem over te voeren, in nog heerlijker oorden, dan die waarin hij zich in de laatste dagen met zijn geliefde betrekkingen verlustigde.

Zou dat dan geen vreugde voor hem zijn, nu hij ontheven is aan allen strijd, nu hem geen zonde meer drukt? Zou het geen vreugde voor hem zijn, nu hij rust van zijn arbeid, en geen moeite hem meer zal omringen, geen nacht meer zal benauwen? Zou het geen vreugde voor hem zijn, nu hij de kroon heeft ontvangen, uit de hand van die Heere die hij hier diende, en zonder Hem ooit gezien te hebben liefhad?

Geliefden! wie zal hem de onuitsprekelijke en heerlijke vreugde misgunnen die door hem nu in JEZUS nabijheid wordt gesmaakt? Waar het ons nog dagelijks moet worden toegevoegd: Strijdt om in te gaan door de enge poort, daar wordt hij reeds door het Lam verzadigd aan de fonteynen des levenden waters.

M. H Eens komt de tijd waarin voor ons de ure der eeuwigheid zal slaan! Zal dan van ons gezegd worden: *God nam hem of haar weg?* En in dat vooruitzien, kunt u nu zingen:

*Maar na de dood, is 't leven mij bereid,
God neemt mij op in Zijne heerlijkheid!*

Gewichtige vraag! En het antwoord zal dan eerst vreugdevol kunnen zijn, indien hier aan deze zijde van het graf uw wandel in de hemelen was, uw vreugde in de Heere was gegrond en uw uitzicht zich tot de gemeenschap van de heilig Gods uitstreckte.

De hand in de boezem, en het onszelf afgevraagd, wien wij toebehoren: óf de Heere en dat tot zaligheid, óf de wereld, en dat tot eeuwige ellende!

O! dat niemand zich bedriege met de hoop op Gods barmhartigheid. Dat niemand zijn hart verleide, om te menen dat het hem wel zal zijn, zo hij hier slechts deed wat hij vermocht. De beslissende keuze tussen God en de Mammon, tussen gerechtigheid en ongerechtigheid, moet aan deze zijde gedaan worden. Die eenmaal bij JEZUS wil juichen, hij moet het gedartel der wereld leren ontvlieden, en de zaligheid leren smaken die er in gelegen is, om matig, rechtvaardig en godzalig te leven in deze tegenwoordige tijd.

Daarom, terwijl het dan heden genaamd wordt, verhardt uw hart niet, maar hoort naar de bede, u door uw ontslapen Voorganger zo menigmaal gedaan, door uw tegenwoordige herder dikwerf herhaald: *Wij bidde u, van CHRISTUS' wege, alsof God door ons bade, laat u met God verzoenen!*

Die eens met de zaligen wil zingen en jubelen, waar zij het nieuwe lied aanheffen, hij moet hier leren wenen. Maar niet de droefheid der wereld die zich alleen in rouwgewaad kleedt, maar de droefheid naar God alleen, die een onberouwelijke bekering tot zaligheid werkt, heeft de heerlijke belofte, dat de tijd vast nadert, waarop alle tranen van de ogen worden gewist.

Daarom, heil u! zo gij waarlijk over uw zonden hebt leren klagen, en reinheid des harten hebt leren zoeken aan de voeten van het Kruis. Ziet! waar uw hart dorst naar gerechtigheid, houdt aan, grijpt moed, want zalig gij die alzo hart en hand naar JEZUS uitstrekt, gij zult verzadigd worden.

Die eens in lange witte klederen wil wandelen, hij mag hier de grote verdrukking niet ontgaan, strijdende tegen al wat buiten en tegen en zonder God is. Is dit uwe keuze, is dat kruis uw deel? Zoekt dan waar het u bijna te zwaar zou vallen, uw rust en sterkte bij Hem, die alle vermoeiden en belasten tot zich riep.

Dienstknechten en dienstmaagden des Heeren! heeft Hij u tot kruisdragers verheven; *strijdt dan de goede strijd des geloofs, grijpt naar het eeuwige leven*, in de mogendheid van Hem, *Die de moeden kracht geeft, en de sterkte vermenigvuldigt, dien die geen krachten heeft*. En waar uw einde door Hem bepaald is, daar zal het zalig zijn, al was het onder het geweld van de knallende donder en vernielende bliksem. Want waar uw leven CHRISTUS was, daar zal het einde vrede wezen en Hij zal u tot zich nemen, opdat gij zijn moogt waar Hij is.

Ziet dat is de onveranderlijke belofte aan allen, die op Hem hopen. *En alzo zullen wij altoos met de Heere wezen!*
Amen!